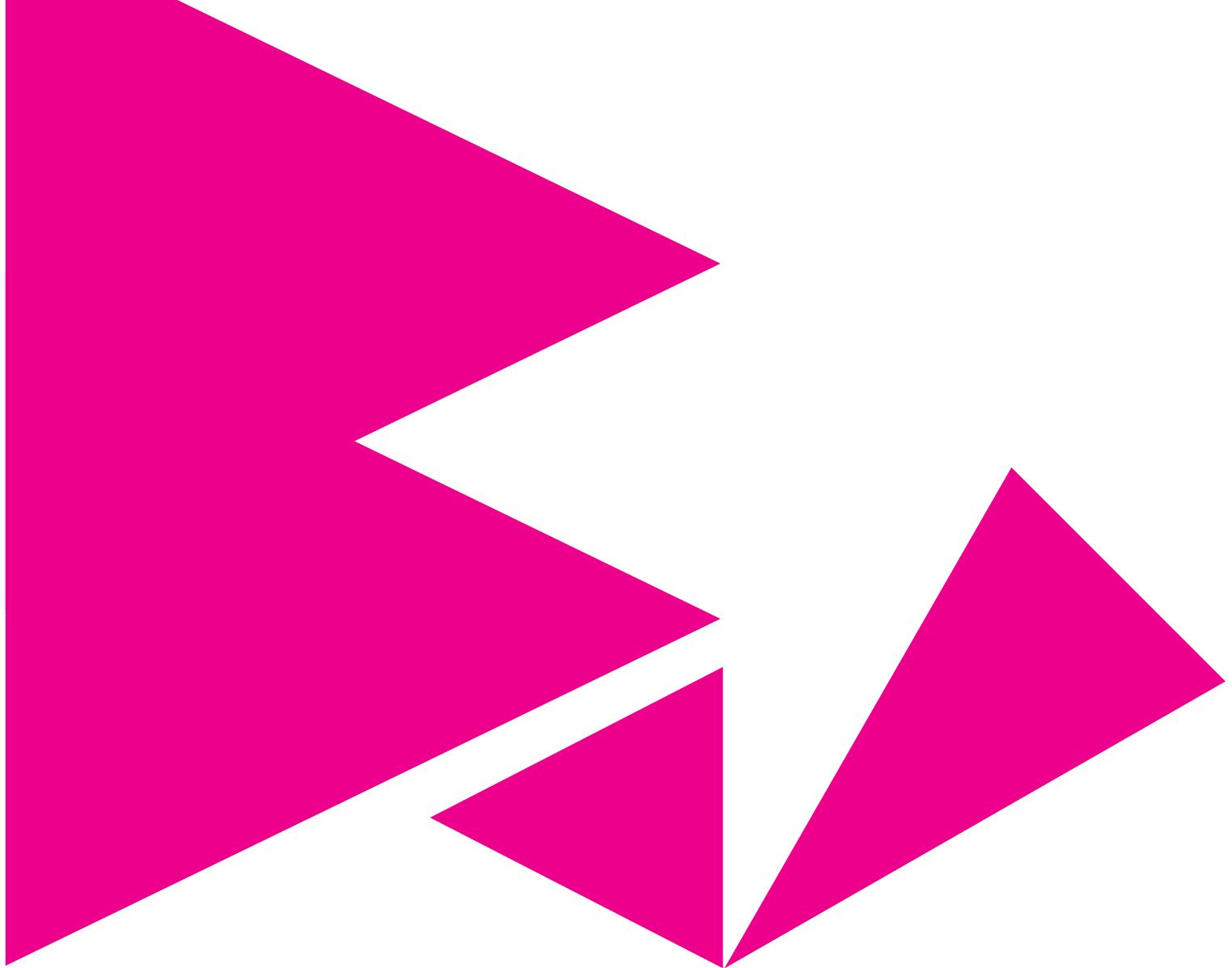

REFUGEE CHANGER NUMBER 3

BCC NUMBER 3 REBELLIOUS CULTURAL CHANGE

ZVONIMIR DOBROVIĆ

BBC vzpostavlja mednarodno umetniško informacijsko okolje, katerega namen je spodbujanje, povezovanje, predstavljanje, pripoznavanje in večja prepoznavnost umetnikov in umetniških organizacij, ki delujejo na področju sodobnih in inovativnih umetnosti na Balkanu. Naš glavni cilj je ponuditi prostor mladim in obetajočim ter že uveljavljenim umetnikom, ki se ukvarjajo z raziskovanjem in prevpraševanjem različnih modelov produkcije, ustvarjanja in predstavljanja svojega dela.

Vsaka številka časopisa je plod sodelovanja med vrsto umetniških organizacij, ustvarjalcev in teoretikov s celega Balkana. Sodelovanje in izmenjava informacij sta ključnega pomena za vzpostavitev trajnosti neodvisne umetniške scene v regiji in prek njenih meja, naša vloga pa je preseganje komunikacijskih vrzeli med različnimi interesnimi skupinami (performerji in njihovimi občinstvom ali celo umetniškimi organizacijami v različnih državah).

Tretja številka časopisa BBC je v znamenju teme reBelious Cultural Change s prispevki, ki se lotevajo vprašanj, kot so ideali protestov, možnosti spremembe, performativnost političnega v okviru javnega prostora, zahteve po vrnitvi javnega prostora in kulture sprememb.

BCC 3 postavlja javne umetniške akcije, produkcije in javne proteste v širši družbeni in politični kontekst ter prepozna naboj in ustvarjalno energijo, ki pri tem nastaja. Ker ni dovolj močnih tehnik preizpraševanja, na osnovi katerih bi lokalne oblasti na Balkanu lahko odgovorile na vprašanja o nezadostnosti razpoložljivih sredstev, pomanjkanju vizionarskega vodstva in nesposobnosti za načrtovanje kulturne strategije ali politike, poskuša nekaj odgovorov ponuditi tokratna številka BBC.

MARKO RAKIĆ PARADE PARAGLEDALIŠČA

Državljeni, ki so odraščali ob vojaških parada Jugoslovanske ljudske armade, so imeli priložnost, da spravijo iz sebe vso nakopičeno jezo in jo uporabijo za izražanje visoke stopnje paragledališke kulture. Njen najpomembnejši vpliv se je odrazil v kratki prebuditi narodne zavesti, da je oblikovanje lastne zgodovine mogoče. Šlo je za eksperiment, ki je pokazal, da je paragledališče stalni spremjevalec političnega izražanja množic.

Paragledališče

Izraz je skoval umrli poljski gledališki režiser Jerzy Grotowski. Z njim je povzel zelo dinamičen in visceralen pristop do performansa, ki briše tradicionalno delitev med gledalci in performerji. Poleg tega se je paragledališče izvajalo na prostem kot ne-performativni dogodek, s čimer je razširilo meje gledališča in postal primerno za preučevanje družbenih skupin in človeškega vedenja.

Minilo je skoraj enajst let od velikih sprememb petega oktobra, ko je Srbija zaključila Miloševičeve vladavino in stopila v večstrankarsko politično okolje. Hitrost preselitve družbene moči je povzročila splošno navdušenje in veliko ljudi je verjelo, da je prišlo do prave revolucije. Po drugi strani pa so tisti bolj previdni v tem zgodovinskem dogodku videli zgolj še eno »spremembo«. Tako previdnost upravičuje zgodovinsko dejstvo, da se veliki družbeni sistemi ne pojavijo nenadoma in družbe se ne spremenijo čez noč. Če to upoštevamo danes, enajst let kasneje, ugotavljamo, da najvišje položaje v srbski vladni zasedajo ljudje, ki so bili v devetdesetih najožji Miloševičevi sodelavci, in vidimo, da je sam pojem »sprememb« neustrezen. Kar nas privede do zaključka, da živimo v sistemu, ki mu ni uspelo izpeljati korenitega preloma z zapuščino preteklosti.

Trditev enega od jugoslovenskih psihoterapevtov, da »ljudje, ki se pritožujejo, tega ne počno vedno, da bi kaj spremenili, temveč da bi bili opaženi,« odpira enega od načinov interpretacije. Veliko število ljudi obišče psihoterapevta, ker imajo težavo, ne pridejo pa zato, da bi težavo rešili. Veliko jih je zadovoljnih že s tem, da si olajšajo dušo, spregovorijo o težavah, plačajo za obisk in se vrnejo domov, dokler se ne nakopičijo nove težave. Čeprav je formalno restrukturiranje nekdanjih socialističnih družb ustvarilo prostor za dejavnosti, ki ne potekajo v okviru institucij, manjka nepogrešljivi del – to je osvoboditev kolektivne zavesti od starih praks in načinov razmišljanja. Tranzicijskemu procesu ni uspelo ustvariti intelektualnega ozračja, ki bi državljanom omogočalo svobodo izražanja in kultura pritoževanja je izumrla. Zato je na področju nekdanje Jugoslavije tihi brezup znova postal prevladujoče čustvo.

Kultura pritoževanja

Izraz se nanaša na kulturo aktivnega sodelovanja v obravnavanju družbenih vprašanj. Kultura pritoževanja je kultura humanega dialoga, ki spodbuja ljudi, da odkrito spregovorijo o stvareh, ki jih motijo. Je popolno nasprotje tarnanja, ki je postalo nekakšen množični pojav v družbah, kjer ni svobode mišljenja. Omenjena kultura je pasivna, usmerjena vase, nastaja in razpada v zasebnem prostoru.

Tarnanje odvzema sporočilom vso njihovo moč in čustveni naboј, ki ga ustvarjajo, če so namenjena sferi javnega.

Javni protest kot urbano gledališče

Kljud temu pa obstaja točka, ko začne med ljudmi spontano delovati mehanizem preživetja, ko planejo iz malodušja, ko se prebudimo z upanjem in vero v drugačno in boljše življenje. To so redki trenutki, ko se dvignemo, vzamemo državljanke pravice z zaprašenih polic in gremo na ulice. Vprašanje pa ostaja, koliko si v tistem trenutku zares želimo sprememb. Spomnimo se, za hip, uspeha in poraza študentskih demonstracij 1968 in vrste protivojnih in protirežimskih protestov v devetdesetih letih. Vse do sprememb petega oktobra, še enega neuspeha, o katerem danes pričata korupcija in revčina. Vsi našteti zgodovinski dogodki so bili poskus uveljavitve sprememb z urbanim spektakлом in javnimi manifestacijami državljanov, ki naj bi razkrinkali ideologijo režima in preprečili padec v brezno uničevalne vojne. Zakaj, potemtakem, do želenih sprememb ni prišlo? Na to vprašanje ni moč ponuditi dokončnega odgovora. Lahko pa ga nekoliko bolje razumemo, če sprejmemo idejo o javnih protestih kot načinu urbanega gledališča.

Uspeh in poraz »študentskih protestov« v letih 1996 in 1997 sta zapisala nove strani v knjigo gledaliških umetnosti. Šlo je za največjo državljanško akcijo v devetdesetih, uperjeno proti režimskim strukturam, ki so dotlej vodile državo v neprimerljivo osamitev. Tisti, ki so na njih sodelovali, se z zadovoljstvom spominjajo, kako je Beograd oživel in postal praznovanje v gibanju – premikajoče se paragledališče, v katerem so ulice postale podaljšek gledališča. Mesto se je spremenilo v hrupni oder, ki ga je spremljala inovativna scenografija. Vsi so bili na ulicah. Prišli so celo starši z otroki in zatrjevali, da otroci neznansko uživajo. To je bil znak, da je krvava revolucija prepustila prostor karnevalu, ironični in groteskni podobi sveta, obrnjenega na glavo.

Študentski protesti 1996 in 1997

Vrsta državljanov, ki so jih organizirali, da bi uničili Miloševičeve vladavino in vzpostavili civilno družbo. Režim je stalno poudarjal, da so bili protestniki plačanci, ki so jih podpirale tuje sile, da bi enkrat za vselej porazile realni socializem. Čeprav protesti v letih 1996/97 niso prinesli nobenih sprememb v Miloševičeve vladavino samoučenja, so pozicijo pripravili na naslednji veliki dogodek – peti oktober 2000.

Videti je bilo slike Miloševića v policijski uniformi ali Miloševića kot Pinocchia z ogromnim nosom iz

napihnenega kondoma. Dogodku je sledila vrsta umetniških performansov – stevard na mestnem avtobusu, ki streže pijačo zmedenim potnikom; »iskanje« predsednika v živalskem vrtu; sodišče, okrašeno s kondomi (kot simbol zaščite), in veliko drugih. Celo sam režim je začutil potrebo, da bi pri tem sodeloval. V organizirani akciji so člani vladajočih strank s pralnim praškom očistili predele, kjer so potekali shodi. Odstranili so barvo in smeti in poleg simboličnega sporočila o moči volje nad kolektivnim spominom (njegov izbris) poslali še eno sporočilo: lažno trditev, da predstavljajo konstruktivno in ne uničujočo silo.

Dramatičnost spektakla je dvignila pogumna umetniška intervencija, ko so demonstranti z ogledali v rokah stali nasproti pripadnikom policije. Policisti pred sabo tako niso videli zgolj protestnikov, temveč tudi lastne odseve. Videli so policiste in državljanje kot igralce v zgodovinski drami, umeščeni v urbano scenografijo. Ogledalna na ulicah so pomenila objektivizacijo spektakla in pokazala, da celo tako smrtno resne stvari, kot je civilna vstaja, postanejo del gledališča, ki se razteza prek področja, ki mu je namenjeno – paragledališče. To 'hodeče' gledališče je za svoje ozadje izbralo ključne urbane pokrajine sodobnega megapolisa in tako postal življenje – predstava, ki jo imenujemo »življenje«. Meja med iluzijo in resničnostjo je vsaj za trenutek izginila.

Študenti so začeli svoj pohod za velikim transparentom, na katerem je pisalo »Beograd je svet«, ki je diskretно parafrrazil znameniti Shakespearov verz »Življenje je oder«. Erving Goffman, znameniti antropolog in uteviljitelj dramaturškega pristopa v družbenih vedah, je leta 1959 dejal: »Svet seveda ni oder, vendar je trenutke, ko to ni, težko določiti.« Goffmanove študije človeškega vedenja so pokazale, koliko se v vsakdanjem življenju zanašamo na sposobnost delovanja, igranja, učenja in menjave vlog. Teorija je spodbudila uporabo gledaliških metafor v interpretaciji človeškega vedenja. Kar daje, seveda, veliko svobode, predstavlja pa tudi nevarnost: z razširjanjem ideje o gledališču zunaj splošno sprejetega okvira umetniškega dejanja namreč izgubimo mejo, ki loči iluzijo od resničnosti. Povedano drugače: z idejo paragledališča prenašamo estetske kategorije v svet resničnosti – s tem pa stopimo na zelo nevarna tla. Nekateri gledališki teoretičarji celo trdijo, da razlika med gledališčem in življenjem ne obstaja, kar pomeni, da je gledališče zgolj konvencija, ki mora – če želi biti sprejeto kot tako – tudi biti predstavljeno kot gledališče.

Raziskovalci, kot so Erving Goffman, Victor Turner in Clifford Geertz, so sprožili velike dvome v gledaliških in družbenih vedah, ko so začeli interpretirati človeško vedenje z vidika drame. Po njihovi zaslugi danes vemo, da postanejo nekatere oblike našega družbenega vedenja veliko bolj jasne, če jih po znanih scenarijih obravnavamo skozi »igro vlog«. Zato so Miloševiči državni mediji pomotoma pravilno ocenili, ko so v poskusu diskreditacije protestov vztrajno trdili, da so protesti odigrani kot »dobro narejen scenarij.«

Dobro narejen scenarij Izraz, ki ga je uporabljal Miloševičev propagandni stroj za diskreditacijo protestnikov s trditvijo, da gre za plačance, ki jih finančno podpirajo tuje države, da bi enkrat za vselej opravile z realnim socializmom.

Veliko število levičarskih teoretikov soglaša z oceno, da so omenjene cestne demonstracije stvar preteklosti. Nasilno soočenje z državo velja za staro paradigma, ki ji v zadnjih 30 letih liberalno-demokratičnemu družbenemu redu ni uspelo prizadejati nobene resne škode. Simon Critchley opisuje položaj z besedami: »Zgodovino praviloma pišejo ljudje s puškami in palicami, zato ne moremo pričakovati, da bi jih lahko porazili s posmehljivo satiro in metlicami za prah. Kljub temu pa, kot nazorno kaže zgodovina ultralevičarskega aktivnega nihilizma – nekdo zamudi pravi trenutek, drugi pa vzame v roke puške in palice.« Obstaja tveganje, da postanemo predvidljiv sezonski dogodek, nejasno opredeljen, nejasno usmerjen in neškodljiv državljanški nemir, na kar država lahko računa. Performansi z vnaprej znanim začetkom in koncem. Omenjeni študentski protesti v letih 1996 in 1997 žal niso priveli do pričakovanega prevrata. Miloševičeva vladavina si ni samo opomogla od državljanških nemirov, temveč je bila dovolj močna, da je Srbijo dve leti kasneje prignala v vojno s posledicami, ki so vidne še danes. Upor se je ustavil na pol poti, v katarzičnem družbenem pojavu. Šlo je za način osvoboditve kolektivne zavesti od strahu in nihilizma devetdesetih, za spektakel brez oprijemljivih političnih posledic. Državljanji, ki so odraščali ob vojaških parada Jugoslovanske ljudske armade, so dobili priložnost, da spravijo iz sebe vso nakopičeno jezo in jo uporabijo za izražanje visoke ravni paragledališke kulture. Najpomembnejši vpliv se je odrazil v kratki prebuditvi narodne zavesti, da je oblikovanje lastne zgodovine mogoče. Šlo je za eksperiment, ki je pokazal, da je paragledališče stalni spremjevalec političnega izraza množic in da žeja po spektaklu ni dovolj, če želimo v svoje okolje vnesti strukturne spremembe.

PROTESTNI PERFORMANS ALI STVARNA OPCIJA – SPLOŠNA STAVKA

Na prvi pogled, ampak samo na prvi pogled, heterogeni protivladni protesti in protesti, ki sta jih organizirala Pravica do mesta (Pravo na grad) in Zelena akcija na Varšavski ulici v Zagrebu, zelo jasno kažejo, kako še danes beseda protest – slovarji jo razlagajo kot posamično ali organizirano javno zborovanje, na katerem posameznik ali skupina z dejanjem protesta izrazita skrajno nezadovoljstvo in nestrinjanje – ni izgubila pomena latinske besede »protestari«, ki pomeni 'biti priča'. Biti priča brutalnosti politične moči oblastnikov včasih seveda nima učinka na uresničitev iluzornega utopičnega cilja, ki donkihotsko stremi k dosegi spremembe, ki spoštuje svobodo. Resnici na ljubo zgoraj omenjeni protesti, vsaj zaenkrat, še vedno nimajo moči splošne stavke, ki bi – navkljub mnenju enega od spoštovanih članov opozicije v saboru (parlamentu), ki je dejal, da vlade ne padejo na barikadah, temveč v saboru – lahko zrušila obstoječi politični sistem. Kako hegemonistična ideja.

V prispevku bomo na kratko posvetili pozornost performativnemu vidiku protestov in kot zgled predstavili zgoraj navedena primera – primer Varšavske ulice in protivladne proteste, ki so se odvijali malodane paralelno kot intermedijski urbani koncept od konca februarja 2011. Skratka, 'demonstrirajmo' ...

Performans Varšavska

V nadaljevanju je predstavljen prvi primer družbenega gibanja kot posebne vrste performansa, in sicer opozicijskega performansa, kot taka gibanja poimenuje sociolog Hank Johnston. Izraz protestna umetnost (protest art) se pogosto uporablja za označitev performativnih vidikov političnih demonstracij in državljanke nepokorščine, ki velikokrat vključuje dejavnosti, katerih namen je pritegniti pozornost. Kot je znano, sta si skupini Pravica do mesta in Zelene akcije s performativnimi protesti v petletni kampanji zaman prizadevali pojasniti mestnim očetom – in ne z golj njim – da Varšavska ulica, ki so jo preoblikovali, da bi lahko zgradili dostopno rampo do garažne hiše v zasebni lasti Tomislava Horvatinčića, izgublja svojo primarno javno funkcijo. V kolektivnem spominu je bila Varšavska področje za pešce, brez vozil, v središču mesta, s klopmi za mimoidoče pod drevesnimi krošnjami. Oglejmo si tehnologijo in dramaturgijo nekaterih performativnih dejavnosti omenjenih organizacij. Ko so 31. marca 2011 organizirali pogrebni sprevod, je bilo 150 aktivistov po poročanju medijev oblečenih v žalno črnino, sprevod pa je spremljal veliko »krsto« (dolgo pet metrov in pol drugi meter široko). Na krsti je z velikimi tiskanimi črkami pisalo JAVNI INTERES, prekrita pa je bila z modro zastavo mesta Zagreb. Na koncu so krsto vrgli v vhod novega

projekta »Cvjetne« garažne hiše; organizatorji protestne akcije so dejali, da so pokopali javni interes, ki ga je imelo Mesto v Cvjetnem projektu. Javni interes je bil tako simbolno potisnjen naravnost v podzemni vhod v garažo, medtem ko so delavci – kar se zgodi tudi na koncu Krleževe drame Kraljevo (v Krležinem primeru je šlo za smetarja in njegovo metlo) – zbrali ostatke krste in jih vrgli v zabojniški. Število aktivistov v performativnem sprevodu ni bilo naključje: 150 aktivistov v žalni črnini je simboliziralo 150 aktivistov, ki so bili aretirani med demonstracijami julija 2010, po katerih so se začela dela na dovozu do podzemne garaže.

Omenimo še zelo domiselno zasnovane performativne projekte obeh organizacij in uporabo lesenega kipa trojanskega konja v protestu »Ne damo Varšavske« 10. februarja 2010. Trojanski konj je kot simbol protesta opozarjal, da je načrtovani bivanjsko-trgovski kompleks Cvjetni za Zagreb enako usoden, kot je bil leseni konj za starodavno Trojo. Žal je cinično uradništvo v končnem izrazu svoje moči uničilo trojanskega konja, na kar se je, med drugim, odzvalo tudi Hrvaško društvo likovnih umetnikov (HDLU). Kot je Mario Kovač nagovoril množico, je sodobni pomen trojanskega konja program, bodisi politični ali konstrukcijski ali računalniški, ki se pretvarja, da je kot kakršnekoli drug. Kovač je poudaril, da »ko se pa zažene na računalniku ali v mestu, pokaže svoj pravi obraz. Izvrševati začne svoje uničevalno poslanstvo. Večina trojancev ima ime, ki je zelo podobno običajnim programom, kot npr. 'Going to work with the President, let's go down to work'«.

Poleg tega sta obe organizaciji znani tudi po organizaciji največjega performansa, ko je bil 20. maja 2010 na portalu HYPERLINK "http://www.teatar.hr" www.teatar.hr napovedan »Pohod na mestni svet«. Aktiviste so pozvali, naj na demonstracije prinesejo s sabo aktovke in se ob spremenjenih verzih pesmi Zagreb te kliče (Zagreb te zove, pesem rock skupine Prljavo kazalište), ki so bili uradna himna performansa, odpravijo na »Pohod na mestni svet«. Tam bi od župana zahtevali, da končno pospravi svoje kovčke (njegov novi naslov je bil Remetinec, zagrebški zapor) in odstopi. 7. aprila 2010 so aktivisti posneli glasbeni video z uradno himno, na katerem držijo v rokah odmaševalce, imajo pa tudi ogromen karnevalski primerek za odmaševanje odtokov – simbolično sporočilo, da Zagreb potrebuje župana in temeljito čiščenje ter odmaševanje, ker je njegov razvoj ustavila in onemogočila korupcija vseh vrst. V zadnjih protestih 7. aprila 2010 sta organizaciji med uradnim odprtjem stanovanjsko-poslovnega objekta Hoto Center uporabili preostali zagon in na t. i. Radeljakovi stavbi (Radeljak je, poleg Horvatinčića, še en naših spoštovanih »moških pravega kova«) razvili bel transparent, na katerem je z rdečimi črkami pisalo POPOLNA PREVARA – sporočilo je simbolično opozarjalo na politične in gospodarske zakulisne igre okrog Hoto centra. Center je bil na dan »slavnostnega« odprtja prekrit

Case: Varšavska street,
April 7, 2010
Action: Zagreb is calling you
(Zagreb te zove – title of a pop song by a local band)

z rožnatim zastorom, ki je na globlji ravni nakazoval, kako je večina državljanov te države potonila globoko v rožnate sanje in da jim je več do rogljčkov in kave, ki jih je delila uprava Hoto centra, kot pa za tiste, ki so »ponižani in razžaljeni«. Tam nekje pod rožnato draperijo je stala igralka Urša Raukar in v rokah držala plaketo, ki je vsakega opominjala, da je – samo predstavljalje si – na tem mestu stala rojstna hiša Vladimirja Vidriča, slavnega hrvaškega pesnika. Zato je vsekakor vredno omeniti, da smo na Preobraženski ulici 6 namesto Vidriča tistega 7. aprila dobili veličastni imperij Hoto centra.

Hoja kot protestna umetnost (walking protest art) ali kako smo postali pohajkovalci ali postopači

V nadaljevanju so predstavljeni performativni vidiki protivladnih protestov. Na videz heterogeni, ker dejansko zajemajo vse politične opcije »ponižanih in razžaljenih«, so kljub temu sistematično izvajani kot protesti s strateškim soglasjem – zaenkrat utopičnim ciljem zamenjave vlade. Protesti so se začeli na Facebooku s politikantskim besedičenjem na Cvjetnem trgu, ki je spominjalo – kot je dejal Mate Kapović, sicer znan kot vodja Demokratične iniciative proti EU – na politični »freak show«, ki je v določeni meri prisoten tudi v saboru. Vendar je na nedeljskih demonstracijah 10. marca 2011 končno padla odločitev, da je treba opustiti politikantske nagovore in umakniti samoimenovane pobudnike in »vodje«, ki so posebljali proteste. In to se je – na srečo – tudi zgodilo. Potem so protesti postali nekako sorodni (poudarek je na »nekako«) osnovnemu toku demonstrativnih pohodov po mestu, tako da so bili dobronamerno, čeprav ironično poimenovani Peripatetično protivladno gibanje (PAP, 2011).

Kot smo videli, so tudi protivladni protestniki izbrali Cvjetni trg kot platformo, na kateri se je slišal vox populi in končno zgodilo dolgo pričakovano ljudstvo. Cvjetni trg, ki se uradno imenuje Preradovićev trg, prej pa je bil znan kot Trg bratstva in enotnosti, je od neoliberalne tranzicije v devetdesetih letih povsem podrejen komercializaciji. Stoli izbranih kavarn počasi, vendar vztrajno jemljejo prostor pešcem, ki sedaj, še posebej po odprtju Hoto centra, ne morejo več zadovoljiti svojih »pohajkovalskih« želja. Poleg tega je omenjeni trg zapisan v umetnostno zgodovino Zagreba kot epicenter številnih urbanih akcij in intervencij, ki so pomenile način infiltracije »live arta« v urbani vsakdan.

Vrnimo se k performativnim vidikom protivladnih protestov, ki so potekali kot pohajkanje po mestu, nekateri tudi kot pohodi, povezani s posamičnimi »postajami« vzdolž poti, ki so posebljale zlo političnih oblastnikov; npr. Hrvaška narodna banka, sedeč Hrvaške demokratske zveze (HDZ) in sedeži drugih strank, državno tožilstvo, rimskokatoliški kapitelj in stanovanja nekaterih politikov. Protestni sprevodi in pohodi so se – kot v liturgičnih sprevodih Kristusovega pasijona – ustavljali na posamičnih »postajah«; tokrat ne križa, temveč političnega zla, in vsako prizorišče napadli z glasnim vpitjem in kratkimi sporočili, namenjenimi oblastnikom, ali celo z mantrami, prekletstvi in sovraštvo, da bi »ZA VSE VEČNE ČASE« izgnali politično zlo. Tako je npr. na zagrebških demonstracijah 10. marca eden od protestnikov z megafonom nagovoril kapitelj: »Prosil bi kapitelj, naj začne spoštovati deset božjih zapovedi,« prisotni pa so začeli skandirati: »Ne kradi«, »Ne laži«, »Dol s pedofilijo«. Na eni od demonstracij 1. aprila 2011 so protestniki, ki se niso smeli približati Trgu svetega Marka, kjer je sedež vlade, na demonstracije »prinesli« lastni trg – na Trgu Bana Jelačića so postavili maketo cerkve svetega Marka, ki so jo izdelali študenti filozofske fakultete. Na 9. demonstracijah 12. marca se je sprevod pomikal v smeri, ki bi »izpisala« besedo »Poberite se!«, namenjeno seveda vladni. Na 12. demonstracijah so se protestniki ustavili na japonski ambasadi, da bi izrazili sožalje in ob vhod položili papirnate žerjave; potem so prižgali sveče in z minuto tišine počastili spomin za žrtve katastrofalnega potresa na Japonskem. Protivladni protesti in množice, ki so hodile po mestu in se ustavljale na posamičnih političnih postajah, so posredovale jezna atropopeična sporočila in prekletstva.

8. aprila 2011 so, čeprav se je protivladnih protestov udeležilo najmanjše število demonstrantov dotedaj oziroma, kot so pisali mediji – zbralo samo okrog petdeset protestnikov – organizirali zanimiv performans v zraku z naslovom »Danes vlada leti stran!«. V zrak so simbolično spustili 180 balonov, ki so nosili imena posameznih članov vlade ali sabora, pa tudi ime prejšnjega predsednika vlade, Iva Sanaderja. S tem »balonskim protestom« in simbolno razpustitvijo parlamenta in vlade so Facebook protestniki napovedali dolg premor, vse do 1. maja, praznika dela, ko so protestniki vabili ljudi, ki so jih gledali z oken ali sedeli v avtomobilih, jih, z drugimi besedami, spremljali iz varne oddaljenosti opazovalcev, naj se jim pridružijo, ko mahajo in hupajo kot znak solidarnosti s protestnimi sprevodi.

Protesti po Hrvaški

Oglejmo si še nekaj performativnih vidikov protestov v drugih mestih: na Reki, na primer, so protestniki razvili svoje »orožje« – role toaletnega papirja, ki so jih vrgli na balkon sedeža HDZ za Jadranskem trgu, kot »zadnjo priložnost, da za sabo počistijo vso umazanijo«. Protesti v Varaždinu 5. marca so bili v znamenju transparenta, na katerem je pisalo: »Nekatere države imajo mafijo, hrvaška mafija pa

ima državo«. Neka ženska je svojo jezo izrazila s piskanjem na piščal in transparentom, na katerem je bila Jaca (nadimek predsednice vlade Jadranke Kosor) s plišasto ovčko in napisom. »Ovce že imamo, manjkajo samo pastirji iz države in HDZ«. Napis se je navezoval na nekoliko nerodno izjavo premierke, ko je na odgovor o visoki nezaposlenosti odgovorila, da je 150 prostih delovnih mest za pastirje, ki ne zanimajo nobenega nezaposlenega. Transparent s plišasto ovčko je odlično kinično namigoval na cinično pripombo o pomanjkanju pastirjev v Republiki Hrvaški, če upoštevamo definicijo Petra Sloterdijka, da je kinizem način, s katerim lahko kinično potolčemo vse spektakle vladajoče cinične moči.

Živahna in heterogena narava množic je zares združila vse generacije, poklice in ljudi različnih političnih, verskih in drugih prepričanj, kar je bilo najbolj očitno na transparentih. Vsaka od skupin se je izrazila z določenimi simboli in znaki, slogan ali celo načinom maskiranja, z instrumenti, med katerimi je bilo največ piščali, vidalici, šamanskih bobnov Luke Hodaka (Hodak je javnosti znan kot »šaman HDZ«), bobnov skupine Zli bubenjari, zvoncev, loncev in ponev s pokrovkami, trobent in pločevink; skratka vse, kar je bilo mogoče prinesti od doma za hrupno zvočno spremljavo. V slogu karnevala je bilo videti veliko mask vodilnih politikov, kot npr. politična »Sveta trojica« (Vladimir Šeks, Ivo Sanader in Jadranka Kosor), protestniki pa so ob njih spuščali »indijanske bojne krike« kot subverzivni odgovor na komentar ministra za notranje zadeve Tomislava Karamarka, ki je protestnike označil za »indijance«. Prav tako so v zboru beketali kot ovce, kar je bil njihov sarkastični odziv na izjavo premierke Kosorjeve o pomanjkanju pastirjev. Poleg ljudi so bili na protestih tudi maskirani psi; npr. na protestih 17. marca 2011, ko je bel pudelj imel na hrbtnu napis: »Tudi meni je vsega dovolj. Tudi jaz hočem volitve.« In ko je dovolj ljudem in psom ... Pa še HDZ šaman, ki napada vlado, za katero je volil na prejšnjih volitvah – očitno je nekaj gnilega v deželi Hrvaški. (Smeh.)

Etnografija teh uličnih protestov kot izraz vox populi označuje ulice in trge kot prostore za izvedbo družbenega upora, hkrati pa kaže na karnevalizacijo javnega vedenja – koncept mundus inversus, ki je povezan s predpisanim protestnim vedenjem, med drugim zaznamovanim s hrupom, skandiranjem, smešnimi in subverzivnimi besednimi igrami na transparentih, ki izražajo subverzivni duh »ponižanih in razžaljenih«. Nasproti transparentom, s katerimi tisti »spodaj« s sloganji pljuvajo na tiste »zgoraj«, ki jih tlačijo (kar je tako dobro ubesedil Krleža, ko je kot vojaški častnik v prvi svetovni vojni izkusil tovrstni humor in »pljunek« s strani rekruta Kvakarja, gasilca iz Orosavlja), so resni politični transparenti določenih skupin, kot so politično mračnjaški transparenti mreže anarhosindikalistov (MASA). Opravičujem se, če sem črn transparent z belimi črkami pomotoma pripisala MASA: »HEP (elektrodistribucijsko podjetje), voda, gozdovi, javno zdravstvo, izobrazba ... Proti privatizaciji! Proti kapitalizmu in EU!« Ali kot transparent MASE z belimi črkami na črni podlagi jasno poziva k »Splošni stavki«.

Nikoli ne dvomite, da ...

Za konec bi rada poučarila, da navkljub temu, da te besede ne morejo imeti enake 'pogonske' moči kot protestno dejanje, uveljavljajo idejo splošne stavke kot edino možnost, saj je vlada brezhibno odigrala svojo cinično vlogo v ignoriranju protestnih pohodov. Resnici na ljubo in še enkrat paradoksalno bi bil poziv »Vsi na ULICE« zgolj še ena utopija.

Ta kratek prispevek se tudi ne more meriti z zbornikom o etnografiji protesta, pri čemer imam v mislih predvsem zbornik O študentih in drugih demonih, ki sta ga leta 1997 uredili Gordana Gorunović in Ildiko Erdei kot etnografsko zbirko prispevkov o beograjskih študentskih protestih v letih 1996/97, ki so na 'talismanski način' demonstrirali proti Miloševićevim strahopetnim in gnušnim dejanjem. Reči bi morala, da imajo večji vpliv na resničnost politični performansi, torej protesti in demonstracije, ne pa performativna umetnost, akcije in hepeningi, ki izvirajo iz estetskih stremljenj. Na tem mestu bi omenila 'razsvetljujoče' priznanje multimedialnega umetnika Vlada Marteka, da estetika, žal, nima vpliva na zavest. Z drugimi besedami, kot je jasno povedala politična teoretičarka Chantal Mouffe, »velika napaka bi bila verjeti, da umetniški aktivizem lahko sam zaustavi neoliberalno prevlado«. Po drugi strani pa še vedno globoko v sebi verjamem v trditev, ki jo pripisujejo antropologinji Margaret Mead: »Nikoli ne dvomite, da majhna skupina razmišljajočih in predanih državljanov lahko spremeni svet. Pravzaprav je vedno bilo tako.«

Suzana Marjanč delata na Inštitutu za etnologijo in folkloristiko v Zagrebu

NIKOLA GELEVSKI

Ustvarjalni odpor proti »antikvizaciji« politik v Republiki Makedoniji

PRAKTICIRANJE SVOBODE: PRESEK STALIŠČ

Se kdo spominja zloglasnega predsednika Turkmenistana Saparmurata Nijazova, ki je umrl pred petimi leti?! Njegova omemba je na mestu, ker Nijazove politične in kulturne vizije v svoji najbolj karikirani obliki osupljivo spominjajo na populistične in nevarne ideje o kulturni identiteti, ki jih podpira trenutna vlada v Republiki Makedoniji. Zaradi dolgoletnega oviranja Grčije (zaprtja pot do vstopa v EU, uradno ime države v OZN je »Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija«) se je sedanja vlada pred leti odločila, da zavzame trdo nacionalistično stališče. Glavno mesto Skopje je prizorišče megalomanskega vladnega projekta, ki je namenjen opredelitvi narodne identitete skozi arhitekturo. Kritiki projekt imenujejo »antikvizacija«. Na osnovi vladnih navodil v razpisih se trenutno gradi na desetine stavb v »antičnem« in »baročnem« slogu, v mestnem središču pa je bilo postavljenih več kot 50 spomenikov.

Antikvizacija

Izraz, ki so ga skovali arhitekturni zgodovinarji, opisuje proces, ko dobijo mesta klasično podobo ali podobo, ki spominja na antične čase. Trend je prisoten v Makedoniji, kjer se veliko javnih sredstev porabi za oživitev starodavnega duha mest.

Nijazov in njegova mati

Saparmurat Nijazov je, podobno kot nekateri sedanji makedonski voditelji, gojil fanatično prepričanje, da Turkmenistan strašno potrebuje novo in močno narodno identiteto. Zato si je zadal nalog, da bo državo preoblikoval po lastnih vizijah. Mesto Krasnovodsk na obali Kaspijskega morja je preimenoval v Turkmenbashi. Prav tako je preimenoval kar nekaj šol, letališč, celo meteorit, in jim dal svoje lastno ime ali imena najblžjih članov družine. Kipi Nijazova in njegove matere krasijo mesta po vsej državi, vključno s krajem sredi puščave Karakorum. Posebno omembo zasluži pozlačen kip, ki stoji na vrhu najvišje stavbe v Ašgabatu; kip se vrti, tako da njegov obraz vedno zre v sonce in meče odsev na prestolnico. Zgradil je tudi umetno reko, ki teče nekaj kilometrov skozi turkmensko glavno mesto. Z izjemo ulic, ki nosijo njegovo ime, so vse druge ulice označene s številkami. Uspelo mu je celo spremeniti imena mesecev, da se imenujejo po njem in materi. Na državni televiziji se je v kotu zaslona vedno vrtela pozlačena podoba Nijazova v medaljonu, ki je po obliki spominjal na sonce. Vendar pa je Nijazova največja ljubezen ostalo postavljanje spomenikov – v rojstni vasi Kipčak je dal v čast matere postaviti spominski kompleks, v katerem je tudi 100 milijonov dolarjev draga mošeja.

Spomnim se čudovitega filma noir Charlesa Laughtona The Night of the Hunter (Noč lovca) iz leta 1955, v katerem Robert Mitchum igra poštastnega in psihotičnega pridigarja, ki zalezuje dva otroka. Pridigar je morilec, davitev, ki ima na eni roki vtetovirano besedo »sovraštvo«, na drugi pa »ljubezen«. Ta vloga je bila predhodnica vloge, ki jo je Mitchum kasneje odigral v še eni mojstrovini filma noir, in sicer Cape Fear (Rt strahu) režiserja J. Leeja Thompsona iz leta 1962. Remake iz leta 1991 je režiral Martin Scorsese, v filmu pa je glavno vlogo nekdanjega zapornika, ki se hoče maščevati, odigral potetoviran Robert De Niro. Ta novejša različica vsebuje antološki prizor, v katerem ostareli Robert Mitchum in Nick Nolte stojita drug ob drugem na policijski postaji in opazujeta Roberta De Nira, ki se počasi slači in razkriva svoje grozeče izklesano telo s številnimi vtetoviranimi sporočili in podobami, med katerimi je tudi

ogromen križ vzdolž cele hrbtenice.

Right to Skopje (Pravo na Skopje)

Arheološko preoblikovana Makedonija

Nov glavni trg, ki se trenutno gradi v središču Skopja, na katerem bo tudi 22 metrov visok kip in vodnjak, posvečen Aleksandru Velikemu, me spominja na tetoviranega kaznjenca iz Scorsesejevega filma. Njegova bogato poslikana koža odlično ponazarja navdušenje trenutnega makedonskega vodstva nad zunanjostjo, fasado in odrskimi rekviziti. »Identiteta« (ključna beseda v Makedoniji v zadnjih letih), ki se trži v državi, je reducirana na podobo, atrakcijo, populistično zvijačo. Poleg tega je »fasadna« identiteta, v bistvu, odziv na bes, potlačeno agresijo, pravi preplet »ljubeznik« (do lastnega naroda) in »sovraštva« (do Grkov, s katerimi Makedonci v narodnih »imaginarijih« delijo nekatere simbole).

Republika Makedonija je danes država, ki zaradi dejanj političnih oblasti v drugem desetletju 21. stoletja ne zavrača zgolj modernizma 20. stoletja, temveč odločno tone v romantični nacionalizem 19. stoletja in sili ljudi, da se združijo okrog oblik mitičnih, antičnih skupnosti, istočasno pa proizvaja instant in improvizirano »čustveno metafiziko« in identitetu, skladne s potrebami dnevne politike in v korist vladajoče stranke. Vrednote, ki jih širi vlada, so prežete z močnim kolektivističnim duhom, ki temelji na konceptu naroda kot izključno etnične skupnosti in plemena. Arheologija je, skupaj s postavljanjem spomenikov in procesom antkvizacije, narodna prioriteta, ki ji država namenja ogromne količine sredstev (navkljub dejству, da se država uvršča med najrevnejše v Evropi).

Dejansko se pred našimi očmi odvija znana zgodba, ki je bila odigrana že pred dvajsetimi leti na ozemlju nekdanje Jugoslavije, pa tudi v Evropi pred dobrimi sedemdesetimi leti. Fašistična Italija je v dvajsetih letih 19. stoletja potrošila ogromno državnih sredstev, da je izkopala cesarski Rim – Teatro di Marcello, Forum Traiani, Forum Caesaris, Forum Augustus, Marcus Cocceius Nerva so arheološka najdišča, stara več kot 1500 let. Sodobna italijanska arhitektura se je morala v tistem času podrediti novemu imperativu cesarske estetike. Kar je bilo dokaj nenavadno, posebej če upoštevamo, da je bilo ključno načelo tedanjega modernizma racionalnost (znanost in razum) pred zgodovino. Ornamenti in dekoracije so bile za modernizem zločin. Le Corbusier je opredelil »hišo kot stroj za bivanje«. Da bi fašisti nacionalizem uskladili z imperialističnim zasukom v preteklost, so izumili fašistični racionalizem, ki ga najbolje uteleša arhitekturna poetika Alberta Speerja, priznanega arhitekta, vendar obsojenca zaradi vloge, ki jo je odigral v Hitlerjevi morilski mašineriji.

V sedemdesetih in osemdesetih letih je val arheoloških odkritij nekdanje »veličine« zajel tudi Grčijo. Pod gesлом, da so najstarejši narod na svetu, so Srbi vstopili v vrsto vojn leta 1990, ki so jih na koncu izgubili. Danes ta val krvi in zemlje (ki preti, da se bo razbesnel v cunami, zato se prispevek tudi ukvarja s to tematiko) preplavlja Republiko Makedonijo in onemogoča vsako upanje na pozitivno rešitev kronične balkanske krize politike in identitete.

Na srečo se je iz pogubnega stanja kulturne politike v Republiki Makedoniji izcimilo nekaj dobrega: to je protikultura. Pojav alternativne kulturne scene (ne glede na to, kako majhen in omejen je njen vpliv) predstavlja edini pozitivni odgovor na desetine milijonov evrov, navidez porabljenih za kulturo, v resnici pa za filistejsko razkazovanje njene vulgarnosti. Alternativna kultura je ena redkih protiuteži »novega primitivizma« agresivne vladajoče elite, ki razgalja »popularizacijo« (še bolje uničevanje in brutalnost) splošnega kulturnega prostora in ga zožuje, tako da ustreza njenemu omejenemu nacionalističnemu svetovnemu nazoru.

Pojoči Skopjanci

Poudaril bi en primer te nove alternativne scene: zbor »Pojoči Skopjanci (Pojoči prebivalci Skopja)«. Zbor ima javne nastope, ki večino potekajo na ulicah Skopja. Praviloma zapojejo eno samo pesem, s katero (subtilne, ampak pikre izbire!) predstavijo svoj odnos do mračne resničnosti. Odličen primer je bil njihov odziv na bedasto izjavo skopskega župana Kočeta Trajanovskega, ki je ob izvolitvi dejal, da je treba popraviti uro na stari železniški postaji, ker so se njeni kazalci ustavili ob uri katastrofalnega potresa v mestu leta 1963. Zbor je pred zgodovinsko uro izvedel staro uspešnico pop skupine Knockout z naslovom »Časovni stroj« (»Poženi časovni stroj, vrni diskop ritme, poženi ga in me odpelji nazaj v čas«). Ob še eni županovi izjavi, da je treba mestni trg tlakovati s kamnom, so Pojoči Skopjanci uprizorili protestni pohod skozi mesto in pozvali udeležence, naj nosijo velike kartonaste kocke v obliki kamna. Protestni shod je vodil do županove pisarne, kjer je zbor zapel pesem »Skopje, ti boš spet naša radost«. Ob drugi priložnosti so pred grško ambasado zapeli pesem »Dirlada« lokalne skupine Memorija (»Rekla je ne, kar je v grščini da, oh dirladadirladada«) in se s tem ironično odzvali na več kot dvajsetletni spor glede imena med Grčijo in Makedonijo. Pojoči Skopjanci snemajo svoje ulične performanse (doslej jih je bilo okrog dvajset), njihovi videi pa so na ogled na internetu.

Pojoči Skopjanci

Ad hoc zbor prebivalcev Skopja, ki skozi pesmi izražajo svoje mnenje o tekočih zadevah. Njihovi nastopi in izbor pesmi pogosto temelji na humorju. Svoje javno petje snemajo in videe naložijo na YouTube.

Pojoči Skopjanci nam s svojo dejavnostjo kažejo, da je treba osnovna načela kulturne zapuščine (subtilnost, dostojnost, spoštljivost, dostenjanstvo) velikokrat braniti pred uničajočimi vdori elementov, ki izvirajo iz iste zapuščine. Ironija je na primer dobro orožje proti procesu antkvizacije, ki je ne predstavlja zgolj arheologija in gradnja spomenikov, temveč tudi uvajanje provinčijskega in preživetega klasicizma v arhitekturi.

Pojoči Skopjanci so se pojavili, ko so provladni razbijači napadli in pretepli študente, ki so protestirali proti gradnji cerkve na glavnem trgu v Skopju 28. marca 2009. Skupina je nastala kot odziv na antkvizacijo Skopja, ki jo vodijo združene sile državne vlade in skopskega župana. Zbor Pojoči Skopjanci je dokaz, da so sredstva odpora proti agresivni in brezvestni nacionalistični državni kulturni politiki lahko tudi posmeh, domišljija, performans in ustvarjalnost na splošno.

Karneval kot strategija

Podobne strategije karnevalizacije odpora lahko opazimo na številnih krajih po vsem svetu. Spektakel in domišljija postajata pomembni orodji v boju proti vsemogočni državi. Novi uporniki ustvarjajo nov jezik državljanke nepokorščine, ki je mešanica pouličnega gledališča, festivala, performansa in nečesa, kar bi lahko imenovali nenasilni boj. Skupine, kot Ya basta! in Rebel Clown Army uporabljajo karnevalski humor kot politično strategijo. David Graeber v svojem članku v New Anarchists (New Left Review, 13, 2002) opisuje nekatere teh pojavorov: »Ya basta! so npr. znani po svojih taktikah tute bianche ali beli pajaci: moški in ženske, odeti v 'oblačila' iz polnil v obliki oklepov, zračnic, celo napihljivih račke za plavanje, čelade in kemično odporne bele pajace. Zdi se, da smešna oprava reducira človeška bitja v stripovske junake – popačene, nerodne, smešne, neuničljive. Učinek je še večji, ko vrste likov napadejo policiste z baloni in vodnimi pištolami ali jih, kot »Pink Bloc« v Pragi in drugih krajih, oblečeni v vile, žgečkajo z metlicami za prah. Na ameriških strankarskih konvencijah so Billionaires for Bush nosili smokinge in večerne obleke in poskušali potisniti zvitke ponarejenih bankovcev v žepe policistov, v zahvalo za

preganjanje 'odpadnikov'.

Singing Skopjans

Karnevalizacija

V teoriji je to osvobajajoči in subverzivni vpliv ljudskega humorja, osnovanega na literarni tradiciji, ki se v zadnjih protestih po vsem svetu uporablja kot način akcije. Spektakel in domišljija postajata pomembno orodje v boju proti vsemogočni državi.

Vplivni angleški filozof Simon Critchley v svoji knjigi *Infinitely Demanding* (2007) trdi, da sodobne odporniške prakse z uporabo politike subverzivnosti izvajajo satirični pritisk za državo, ker želijo dokazati, da so mogoče tudi drugačne oblike bivanja: »Skupine kot Pink Bloc ali Billionaires for Bush uprizarjajo svojo nemoč pred močjo na izrazito političen način. V političnem pogledu je humor nemočna moč, ki izkorišča svojo pozicijo šibkosti in skozi različne oblike posmeha izpostavi tiste, ki imajo moč.«

Obstaja še en razlog za uporabo presekov med političnim in estetskim govorom. Francoska teoretičarka Joelle Zask pravi v svoji knjigi *Art et democratie*, da so si umetniški, estetski in demokratični kriteriji podobni. Dejavnosti, povezane z umetnostjo, predstavljajo značilnosti, ki simbolizirajo demokratično življenje in obratno; temeljne ideje iz zgodovine liberalne demokracije so se izkazale za zelo uporabne v razvoju umetniških praks in estetskih sodb.

Politika pogosto razkrije točko v umetniških praksah, ko se iz ustvarjalnih preobrazijo v konformistične; po drugi strani umetnost opozori politiko na trenutek, ko opusti vlogo 'služabnika' in se spremeni v gospodarja ali celo rablja.

Joelle Zask pravi, da če želimo izstopiti iz politike, da bi jo lahko ocenjevali in vodili, moramo izstopiti tudi iz umetnosti, da bi jo spodbudili. Ta presek stališč je v resnici način prakticiranja svobode.

AGATA JUNIKU

Intervju z Natašo Rajkovič, vodjo programa Kultura spremembe v Študentskem centru Univerze v Zagrebu

VZTRAJANJE NA ŠIRŠI PERSPEKTIVI

Nataša Rajkovič

Nataša Rajkovič je ena najbolj znanih in mednarodno priznanih mladih hrvaških dramatikov. Ko ji je vodstvo Študentskega centra (Studentski centar) leta 2004 ponudilo mesto vodje oddelka za kulturo, se je lotila in skupaj s kolegi iz sveta zasnovala pilotski program z imenom Kultura spremembe (Kultura promjene), ki se je odtlej razvil v resno voden, uspešen in ploden dolgoročni projekt, ki povezuje najbolj dinamične in zanimive skupine, projekte, iniciative in posameznike. Večina jih je še na začetku raziskovalne dejavnosti in ustvarjanja, prihajajo pa iz različnih polj umetnosti in kulture.

Čeprav je takoj na začetku izzvala prejšnji kulturni program 'stare šole', ki je, v pravi meščanski maniri, ostro ločeval gledališče, galerijsko, filmsko in koncertno dejavnost – zaradi česar je bila tudi pogosto tarča kritik mainstream medijev – je Kultura spremembe počasi pridobila pozornost, spoštovanje, predvsem pa sodelovanje mladih ljudi. Odprt kulturni prostor sredi Zagreba je kmalu pripoznalo tudi veliko mednarodnih umetnikov in iniciativ in nekatere je zanimalo tudi nadaljnje sodelovanje. Tako je Kultura spremembe Študentskega centra pred nekaj leti prejela povabilo, da se pridruži evropskemu projektu Connection, pred kratkim pa se je povezala s sedmimi evropskimi kulturnimi inštitucijami v petletnem projektu »Advancing Performing Arts Project – Performing Europe«, ki je dobil v okviru programa kultura Evropske unije 5 milijonov evrov.

Nataša je bila vedno zelo aktivna pri zahtevanju odločne in poštene kulturne politike, ki naj bi jo seveda oblikovali in izvajali država in mestne oblasti. Sodelovala je v protestih in iniciativah, ki so povečini nastale v okviru neodvisne in neinstitucionalne kulturne scene. Najnovejša, ki se preprosto imenuje Iniciativa za kulturo, je spontani odziv na rezultate razpisov za kulturne programe zagrebške mestne občine.

Kakšna sta bila zamisel in koncept Kulture spremembe?

Ko so me povabili v Študentski center, sem predlagala, da bi ustanovili programski svet, ki bi se ukvarjal z oblikovanjem programov in prevetrtvijo tega prostora. Zamisel ni pomenila rednih zaposlitvev, to bi bilo telo, ki bi se ukvarjalo izključno s programom. Vendar smo med ljudmi, zaposlenimi v centru, naleteli na oster odpor. Komunikacija z njimi je bila praktično nemogoča in niso bili doveztni za noben predlog. V prvem mesecu in pol sem bila priča nerazumnemu strahu pred spremembo ali kakršnimkoli predlogom, ki ni odgovarjal njihovim navadam. Spoznali smo, da je oblikovanje nove skupine ljudi z novo idejo že

samo po sebi nekakšnem program ... storiti smo morali dobesedno vse, od 'kuhinske psihologije' do sistemskih struktur in kulturne politike ... Koncept Kulture spremembe se je tako rekoč sam vsilil. Z izbiro imena smo hoteli opozoriti na dejstvo, da nam kot družbi manjka kultura spremembe. Za nas ni naravno niti lahko uveljaviti kakršnokoli spremembo. V takem kontekstu je vsako spremembo veliko težje uresničiti kot v kakšnem drugačnem okolju. Kultura spremembe je povzemala oba vidika – pomanjkanje kulture spremembe in dejanske spremembe v programu. Nazadnje je ime najbrž preživelno tudi zato, ker je poudarjalo razliko v primerjavi s prejšnjim konceptom. Počasi nam je uspelo rešiti težavo z nekaterimi hibridnimi modeli, začeli smo delati na povsem novih načelih, ki so, po mojem prepričanju, veliko primernejši za kulturni center.

Na primer?

Naš prvi projekt je bil Velesejem kulture. Takrat nismo imeli ambicij, da bi iz njega nastal festival, kar se je kasneje zgodilo. Njegov cilj je bil ponuditi odprto platformo, brez strogih kriterijev, ki bi prinesla na površje vse, kar se je takrat dogajalo na kulturni sceni ... bodisi 'odvisni' ali 'neodvisni', institucionalni ali neinstitucionalni. Hoteli smo videti, če bi Študentski center lahko deloval, čeprav nastanjen v različnih 'stavbah', kot enoten prostor z enim centrom. Verjamemo, da je treba vsak projekt producirati in ravnati z njim na najboljši način, na najbolj primerenem prostoru, najs bi to gledališče, galerija ali kaj drugega ... Postalo je zares interdisciplinarno ... čeprav so bile v preteklosti različne dejavnosti in prostori strogo ločeni. Želeli smo, da bi center deloval kot servis za projekte, ne obratno. Odziv na naš prvi poziv je bil trikrat večji od pričakovanega. Tako je bilo jasno, da Zagreb potrebuje še eno dinamično in aktivno kulturno prizorišče, še posebej namenjeno mladim ljudem, kar nas je vodilo pri nadalnjem delu.

Študentski center ima dolgo tradicijo, še posebej Gledališče & TD, ki je na naši gledališki sceni od začetkov delovala kot prava blagovna znamka. Predvidevam, da je bilo tam najtežje vnesti spremembe?

V prvi fazi smo delovali vzporedno s starim sistemom. Zato ker naša politika ni mogla najti skupnega jezika s prejšnjim sistemom. Trdim, da je bila stara repertoarna politika Gledališča & TD napačna. Za meščansko gledališče ni prostora na kraju, ki se imenuje študentski center. Danes imamo tri t. i. module. Modul & TD vključuje naš lastni gledališki program, s katerim se, tako kot vsako drugo gledališče, redno prijavljamo na razpise zagrebške mestne občine. V tem repertoarju so dobrodošle tudi koprodukcije – s festivali, združenji, umetniškimi organizacijami – če predlogi ustrezajo našim predstavam o gledališču. Modul & TD Lab je bolj namenjen študentom akademije za dramsko umetnost ... Z njim ohranjamo tesne stike z novimi obetavnimi umetniki, njim pa & TD predstavlja idealni prostor za uresničitev njihovih prvih projektov. S projekti TD & Edu želimo pokriti tiste dele izobraževalnih programov, ki niso nujno vključeni v učne programe izobraževalnih inštitucij.

Kultura Študentskega centra deluje kot zanimivo partnerstvo med državo in neodvisnimi institucijami, hrati pa gosti praktično celotno neinstitucionalno kulturno sceno ... Zdi se idealna finančna struktura ...

Ja, mislim, da je to najboljši model partnerstva. Študentski center je institucija, ki »skrbi za standard študentov« na treh ravneh: nastanitev, hrana in kultura. Hrano in nastanitev pokriva Ministrstvo za znanost, kultura pa se financira s prihodki Študentskega centra in rednimi prijavami na razpise mestnih in državnih institucij, ki sofinancirajo kulturne programe. In seveda evropskimi skladji, sponzorskimi sredstvi itn. To je idealna kombinacija, ker celotno infrastrukturo pokriva Študentski center (prostor, tehnična oprema, plače ...), mi pa se prijavljamo samo za programska sredstva. Po drugi strani ljudje iz neinstitucionalnih kulturnih projektov stalno iščejo prostor in infrastrukturo, zato te projekte gostimo brezplačno in brez vstopnine za obiskovalce, pri projektih, kjer se prodajajo vstopnice, pa vzamemo nekaj odstotkov, kar je pošteno. Poleg tega podpiramo še vrsto projektov, potem so tu še koprodukcije. Dobrodošle so vse dejavnosti in projekti, ki so v javnem interesu. Ti seveda obogatijo naš lastni program.

Veliko mednarodnih umetnikov in iniciativ je že prepoznalo vaš program kot zelo resno kulturno platformo in velik potencial za sodelovanje, čeprav vaša tehnična infrastruktura ni ravno na najvišji ravni. Pred kratkim vas je Advancing Performing Art Project povabil k sodelovanju v ambicioznem in kompleksnem projektu »ADAP-Performing Europe«, v katerem sodeluje še sedem evropskih kulturnih inštitucij. Kakšne so prednosti sodelovanja v takem projektu – razen, seveda, finančnih?

Gre za nekakšen mentorski projekt, ki je namenjen mladim. Na osnovi izbire ali vpliva bo našel oziroma 'potegnil' mlade na sceno. V umetnosti je vedno vprašanje, kako najti nova imena. Vodja tega petletnega projekta je Szene Salzburg, soorganizatorji pa so Maison de la Culture, Amiens, Bit Teatergarasjen Bergen, Kunsthzentrum BUDA, Sileaisn Dance Theatre, Tanzfabrik Berlin, Centrale Fies in Študentski center Univerze v Zagrebu – Kultura spremembe. Po mojem mnenju je najpomembnejše pri tem projektu druženje in komunikacija med mladimi na evropski sceni. Z naše strani bodo to Maja Budor, Maja Čule in Irena Čurik. Delale bodo v Berlinu, deli vseh projektov pa bodo predstavljeni tudi v

Zagrebu – bistvo projekta je namreč izmenjava. V projektu »Connection« me je na primer presenetila podobnost performansov različnih ustvarjalcev iz popolnoma različnih okolij z različnimi mentorji. Rona Žulj in Miran Kurspahić se nista bistveno razlikovala. Jasno je bilo videti, kako je trend v tej generaciji zelo podoben. Tako so se na primer vsi performansi enako začeli. Zato se mi zdijo projekti zanimivi ne samo za tiste, ki bomo tam delali, ampak tudi za tiste, ki samo spremljajo umetniško produkcijo – človek lahko vidi, kaj se dogaja. In Evropa bo seveda podpirala tovrstne projekte.

Kaj so, po tvojem mnenju, bistveni problemi zagrebške kulturne politike, še posebej na neinstitucionalnem kulturnem prizorišču?

Zdi se mi, da kulturna politika, posebej razvita kulturna politika, sploh ne obstaja. Če bi morala opozoriti na eno samo težavo, to ne bi bilo pomanjkanje denarja, temveč pomanjkanje veljavnih meril za njegovo razporeditev. Prepričana sem, da bi moralo biti edino merilo umetniška kakovost programa, tu pa je vse zmešano. Zdi se, da je lokalna kulturna politika včasih bolj socialna kot kulturna, pa tudi po tej plati nekonsistentna ... Ni narejena dolgoročno. Ne upošteva nobenega vrednotenja ... Posebej letos, ko so – izgovorom finančne krize – 'zmanjšali' sredstva vsevprek, brez vsakega upoštevanja minimalnih potreb za izvedbo nekaterih programov. Jasno je bilo, da pri tem ni šlo za resnični interes v kulturi. S tem dejanjem so odgovorni za kulturo na mestni občini dokazali, da se jim nič ne zdi pomembno in da ničesar zares ne podpirajo. In to se neprestano ponavlja, ko imamo več ali manj denarja ...

Ob tem, kar se je zgodilo letos, se človeka loti preganjavica in začne razmišljati, da ne gre samo za pomanjkanje meril, slabo ali neobstoječo kulturno politiko, temveč za zavesten poskus uničenja neinstitucionalne kulturne scene ... Kako bi to komentirala?

Če bi rekla, da je načrtovano, bi to pomenilo, da v teh institucijah obstaja nekakšno razmišljanje ali ukvarjanje ali strategija, v kar pa ne verjamem. Tudi ko so imele denar in so ga dale neinstitucionalni sceni, to ni bilo narejeno tako, kot bi moralo biti. Dobro, morda se je zgodilo nekaj dobrih stvari, razvila se je na primer pomembna plesna scena, temu pa nikoli ni sledila nobena ocena – na osnovi rezultatov, uspeha, kakovosti, česarkoli že. Vsem dajo nekaj malega, povsem samovoljno in površno ... Tako kot so denar dali, tako ga sedaj jemljejo. Posledica tega je, da ima večina ustvarjalcev na plesni sceni letos solo predstave, ker sredstva, ki so na voljo po zadnjem 'rezanju', ne zadoščajo za nič drugega. Še en primer: dobiš denar za performans, ne upoštevajo pa tega, kako in kje boš delo predstavil. Najeti moraš gledališče, za kar pa nimaš dovolj denarja. Projekt financirajo ne glede na njegovo trajnost. Sama sem prepričana, da bi bilo v danih okoliščinah veliko bolje financirati manj projektov, te pa v celoti, kot pa deliti drobtine vsem, ki nimajo možnosti za preživetje ali dokončanje projektov. Ne moremo torej govoriti o tem, da so kulturni politiki uničili sceno, ker je nikoli niso postavili ali zgradili. Ne vedo, kaj sploh hočejo.

Sodeluješ v Iniciativi za kulturo, ki so jo pred kratkim ustanovili aktivisti z neinstitucionalne scene. Kaj je bil glavni razlog za srečanje?

Iniciativa se je sestala spontano. Vsi smo bili zgroženi nad rezultati razpisov mestne občine. Zares so porazni. Menim, da bi se morali vsi resni ljudje, celo tisti, ki so zadovoljni s tistim, kar so dobili, načelno odzvati. Nedopustno je, da institucij, ki delijo davkoplačevalski denar, v bistvu ne zanima, o čem odločajo. In to pomanjkanje zanimanja so pokazali tako, da so nekritično vsevprek oklestili sredstva, da bi bili 'pošteni'. To je popolni nesmisel. Zbrali smo se, da bi opozorili na težavo, ugotovili, kako je do tega sploh prišlo, in poiskali boljšo rešitev za nastalo situacijo – da bi vplivali in pritisnili na politike, da bi postavili jasnejša merila, bolj splošen program, neodvisen od posameznih interesov. Mislim, da ne moremo spregledati neposredne odgovornosti mestnih oblasti za slabo delo, ki so ga opravili. Odgovornost seveda valjo na posamezne člane, pa še tako ni mogoče ničesar odkriti ... Menim, da se celo v okviru Iniciative oblikujejo nekateri preveč 'osebni' interesi ... Vendar nam bo uspelo samo, če vztrajamo na širši perspektivi kulturne scene.

Mislim, da teh stvari ni tako težko urediti. Treba je postavili pravna merila igre, da ne bomo več odvisni od tega, kaj je kdo rekel na stopnicah mestnega sveta – ali česa ni rekel. Odgovornost pomeni tudi dobra merila, kulturno politiko, strategijo in smer, v katero želi iti zagrebška kultura. Ne spoštujejo niti meril, ki so jih že postavili. Najbrž jih niso niti prebrali.

UPCOMING AND UP&COMING IN THE REGION

Philippe Quesne / Vivarium Studio: Big Bang

Yuyachkani, El Ultimo Ensayo, photo by Francsca Sissa

Matjaž Farič / Milk Lazar, SRH / Shiver, photo by Miha Fras

CROATIA (COLLECTED BY MILA CULJAK)

Miran Kuršpahić
OUR BEAUTIFUL (HOMELAND)
Teatar &TD, Savska 25, Zagreb
April 30, May 3, 4 at 8PM
(theatre)

This is a story about a famous singer of our time. We follow her from a very young age, through the painful process of argument, conflict and separation from her family, through all the changes of style and teenage rebellion. Her first guardian, her manager, a father figure who helped her to become independent and who, with his strong hands, led her thorny career in a patriotic charge. He took everything from her, and she was like a daughter to him; he would have done anything for her, and then he died leaving her sad, confused and vulnerable. We follow the whole spectre of the managers who came after him, from a self-denying, modest, pragmatic, but also calculating ex-commissar, through a handsome, conspicuous, resolute, arrogant and intelligent man from Dalmatia, all the way to her last manager who was a shy, insecure woman, who despite her mask of strength and determination, could not cope with the ubiquitous problems of her client. She, the undeniable star of these areas. The star who just sings, while the others write her hits. She also looks like a glamorous star, drives expensive cars, wears haute couture, goes to fashion events and all important social events. She is the necessity of every respectable party, the cherry on the cake, but she is also in the red at the bank and has huge loans to pay back. She exploits her beauty and sex appeal to the extreme, every once in a while she gets plastic surgery to look younger, more beautiful, more desirable, because the market is cruel, and she is unstoppably getting older and less beautiful. She is addicted to drugs, an expensive addiction encouraged by her managers. She buys those drugs abroad, but the money is gone, the addiction crisis is getting worse and she owes more and more. She has been associated with prominent people, politicians, "successful entrepreneurs", generals, managers and members of the national team. Rumour says that she had a lover from within the church. She is also associated with organised criminals, economic corruption. But she doesn't care. She just sings and goes on. She is Our Beauty...

Ivica Buljan
Joseph
Queer Zagreb Festival
Theater &TD, Savska 25, Zagreb
April 30 at 9PM
(theatre)

Interested in formal procedures, almost equally in being outside them, and radical, or at least seemingly radical steps, the plays and projects of Ivica Buljan are always dancing on the edge of the constrained meticulousness and the baroque, even sometimes the orgiastic. From the dramatic archive, thanks to which the lesser known volumes of European modernism are brought out into the domestic light of day, as well as some forgotten authors, from an affection for antiquity to an obsession with French and Francophone drama and culture in general, the least you can attribute to Buljan is an enrichment of the local repertoire, in every role that he has had and still has, as playwright, director and selector.

Joseph, performed by Stipe Kostanić, belongs to the minimalistic current of the quite unique oeuvre spread almost symmetrically throughout the Croatian and Slovenian theatre scene. At the same time, it is a monodrama, and a little concert of reading that is an experiment with the theoretical basis and the hypothesis of the transformation of the prose text into drama without dramaturgical intervention, but with only the director's invisible directions, and with a performer who is cold to the empathy involved in the classical sense of the actor's work, away from psychological realism and beyond drama.

Red Room
Red Room cabaret @ Queer Zagreb
Pogon Jedinstvo, Trnjanski nasip bb, Zagreb
May 6 - 8 at 8PM
(circus / music / live art)

Red Room cabaret is a provocative blend of exceptional circus, twisted humour, new burlesque and contemporary variety masterminded by Ivan Kralj, the director of the Festival of New Circus. A decadent night of urban pleasure for adults is presented by performers whose references include Torture Garden, Palazzo or the Olivier Award winning variety La Clique. Between the bar and two stages, nine performers from three continents promise the experience you'll be talking about for a long time! The media proclaimed this show to be "a world-class delicacy" (Vjesnik), pointing out the "roaring wave of audience reaction" (Novi list) and "excellent acts" (Vijenac).

www.cirkus.hr

28th Dance Week Festival

Zagreb, Rijeka, Split
May 24 – June 3
(festival)

Dance Week Festival is one of the biggest and oldest dance festivals in the region. The program each year includes a series of Croatian dance performances as well as a host of international choreographers. Some of the artists presented this year are Jasmin Vardimon, Luca Silvestrini, Thomas Noone, Guillemo Botelho, Didier Theron, Clara Andermatt and Chris Haring among many others. www.danceweekfestival.com

Benjamin Noyes
'The Art of Capital: The Artist and Equivocations of Valorisation'
net.culture club MaMa, Preradovićeva 23, Zagreb
June 20 at 7PM
(lecture)

Benjamin Noyes from the University of Chichester, has focused his current research on the question of the negative and negativity in contemporary theory, psychoanalysis, and in art and popular culture.

His most recent work is *The Persistence of the Negative: A Critique of Contemporary Continental Theory* (Edinburgh UP, 2010), and he has published widely on theory, film, art, and fiction. This lecture is organized by the Centre for Drama Art as part of the program: *Problems of (self)-valorisation methodologies*

Eurokaz Festival, Zagreb
June 28 – July 5
(festival of new theatre)

Branko Brezovec (HR): Salome
Avenue Mall, Av.Dubrovnik 16
June 28 – July 1 at 10:30PM

Akram Khan (UK): Vertical Road
Croatian National Theatre, Trg Maršala Tita 15
July 1 at 8PM

Faustin Linyekula / Studios Kabako (Congo):
More, more, more.... future
Zagreb Dance Centre, Ilica 10
July 2, 3 at 8PM

Philippe Quesne / Vivarium Studio (FR): Big Bang
Zagreb Youth Theater, Teslina 7
July 4, 5 at 8PM

Christoph Schliengensief (DE) – retrospective
Academy of Drama Art, Trg Maršala Tita 5
July 3 – 5

FOCUS ON ART AND SCIENCE IN THE PERFORMING ARTS – EU PROJECT (Culture Program 2007-2013)
June 28 – 30, various times
Santa Sangre (IT): Bestiale Improvviso
Dewey Dell (IT): Cinquanta urlanti quaranta ruggenti sessanta stridenti
WE GO vzw/Vincenzo Carta (BE): Gnosis #1
Anja Maksić Japundžić (HR): Njarabum
www.eurokaz.hr

12th Festival of Dance and Non-Verbal Theatre San Vincenti
July 22 – 28

In a very short time, this festival has established itself as one of the most interesting events in the region, attracting numerous dance artists, pedagogues, experts, critics and, best of all, a surprisingly numerous and faithful audience. The eclecticism of its program in the last ten years has reflected the desire of the organizers to present a wide range of contemporary research into the field of body expression: from conceptual ideas of its pure existence, to powerful emotional breakthroughs of dance theatre, exposure of hidden body imagery, the connection of dance with ritual and spiritual practices, and the virtuosity and playfulness of new circus forms.
www.svetvincenatfestival.com

KOSOVO
(COLLECTED BY JETON NEZIRAJ)

Playgrounds: between facts and fiction
Pristina
June 16 – 19
(International Theatre Conference)

The main focus of this conference is to present new plays from the Balkans, to discuss them, but also to bring together theatre makers and experts from different countries to reflect on the function of theatre, on new ways of artistic expression and possible playgrounds for them. Besides the panel discussion and presentation of specific projects the conference will be accompanied by stage readings.
www.qendra.org

Bekim Lumi
The Blood Shirt
Ethnological Museum of Kosovo, Pristina
May – June
(theatre)
Production: Loja Theater & Qendra Multimedia
The Blood Shirt is a play created as a result of a year-long process of creative research in the Loja Laboratory Theatre. Conceptually, this play is constructed around motifs and fragments of the Shakespearean tragedies Macbeth, Richard III and Hamlet, and around some of the motifs from the Albanian traditional code The Code of Lekë Dukagjini (Kanuni i Lekë Dukagjinit), which includes many old Albanian traditions and rituals. This play aims to be not only a creative act of stagecraft but also strives to offer an 'Albanian' decoding, deciphering and interpretation of some of the motifs and main characters of the bloody Shakespearean gallery, the dark, dramatic, creepy and tragic tableaux which strangely exemplify the monumental tableaux of the bloody and just as tragic landscape of the Albanian traditional code.
www.qendra.org

MACEDONIA
(COLLECTED BY BLAGICA IVANOVA)

Akto Festival
Bitola, different locations
August 10 - 15
(festival of contemporary arts, theatre, dance)

The program of this festival is based on two concepts: the first being space / location. Locations have been transformed in terms of their previous meanings. The basic idea of the Festival is for art pieces to come out of the standard locations used for presenting arts (galleries, museums, theatres), and setting them up in new locations. The removing of the pieces into new locations transforms the piece itself to the parameter space. The second concept is the topic of the festival, which in 2011 is "Work".

SERBIA
(COLLECTED BY VANJA NIKOLIĆ)

Ivana Indin
My Name is Unspoken
CK 13, Novi Sad
April 11 at 8-11PM
(theatre)

Performance is a result of a project theatre and psychological workshops on women's sexuality.

Filip Markovinović
Rabbits Opera
Art Klinika, Novi Sad
April 23
(performance, music)

Concept: Nikola Džafo; Composer: Nineta Avramović Lončar; Libretto: Vesna Grginčević
Performance with music. The concept refers to first operas including solo singers, chorus and instrumental parts.

Pod Teatar
Balkans on the edge of the world
Kulturni Centar Rex, Belgrade
April 26
Project dedicated to the 10 year anniversary of Pod Theatre.
www.podteatar.org.rs

Ana Vučković
Femix Update
Kulturni Centar Rex, Belgrade
April 29 at 7:30PM
(performance, live art)

All night program dedicated to women on stage. Performed by Ana Vučković.

Rabih Mroué
The Inhabitants of Images
Yugoslav Drama Theatre, "Studio" Stage, Kralja Milana 50, Belgrade
May 11 at 8.30PM
(non academic lecture)

TkH (Walking theory) presents a video-lecture by Rabih Mroué, The Inhabitants of Images (2009), a playful complex analysis of the use and misuse of images for political and ideological purposes in Lebanon and the Middle East, and a coproduction between Tanzquartier-Wien, Bidoun Magazine and Ashkal Alwan/Beirut.

The hosting of this performance in Belgrade is made possible by the BCC project, the Deschooling Classroom project and JDP.

Art collective IRWIN: Dušan Mandič and Borut Vogelnik
Magacin, Kraljevića Marka 4, Belgrade
May 21 at 8PM
(public presentation)

TkH (Walking Theory), Belgrade, in collaboration with Kontrapunkt, Skopje, within the project Deschooling Classroom, presents a public presentation of the Slovenian art collective IRWIN by its members Dušan Mandič and Borut Vogelnik.

Dah Theater – festival and conference, Belgrade Passing the Flame
June 11 – 18

DAH Theatre - founded by Jadranka Andjelić and Dijana Milošević - will celebrate a significant achievement this June: the 20th anniversary of its founding. DAH is the only professional theatre group in Serbia that has been in existence for so many years. In contemporary Serbian culture, continuity and endurance in the arts is a pressing concern. They consider the longevity in an artistic organization an inspiration to future generations of working artists. Passing the Flame is a project to symbolically and concretely confirm the importance of the long life of artistic groups in our culture and beyond. Passing the Flame is a project consisting of a festival and a conference whose main themes are: the encounter of different generations of theatre practitioners, the importance of continuity and endurance in culture, the passing on of knowledge in the field of theatre, and how the knowledge existing in an ephemeral art form such as live performance might be documented and preserved for posterity.

The invited artists include the most important great theatre masters of our time: Eugenio Barba and Odin Teatret (Denmark), Peter Schumann (USA), Yuyachkani (Peru), Jill Greenhalgh (Wales), Rena Mirecka (Poland) and Gennadi Bogdanov (Russia), Theaterlabor (Germany), 7 Stages Theatre (USA), Teatret OM (Denmark), Secos y Mojados (Mexico/USA), Plavo Pozorište (Serbia), Ister Teatar (Serbia), Grenland Friteater (Norway), Tricklock Company (USA) and Sequencia Production (Brazil), ArtSpot Productions (USA), Prodigal Theatre (UK), Fragment Teatar (Switzerland) and Ansaml Mirage (Serbia).
www.dahteatarcentar.com

SLOVENIA
(COLLECTED BY JASMINA ZALOŽNIK)

Marko Bratuš
Misterio Bufo
Glej Theatre, Gregorčičeva 3, Ljubljana
April 8 at 8PM
Produced by: Glej Theatre
(theatre)
www.glej.si

Superamas
Youdream
Španski Borci Cultural Centre, Zaloška 61, 1110 Ljubljana
April 9, 10 at 8PM
www.spanskiborci.si

Exodos and Balkan Dance Platform
Ljubljana, different venues
April 15 – 24
Production: B-51 Cultural Society (KD B-51)
(festival)
festival.exodos.si/sl/2011/kdaj

Platforma, Maribor
Maribor (different locations) as well as touring with choreographer Zambrano to Ptuj, Murska Sobota, Hrastnik, Kostanjevica na Krki, Kamnik, Radovljica, Tolmin, Koper, Dutovlje.

April 15 – May 7
(contemporary dance festival)

"Platform of contemporary dance" is connected to the program of education of contemporary dance, which Plesna Izba Maribor performs in the format of all-year-round dance education and offers a springboard from which many dancers have taken to the world of professional dance. Platforma sodobnega plesa is providing space where our former students, who are now professional dancers and often live and work abroad, can present their creative artistic work to the wider domestic audiences. One of the main values of Platforma is to emphasise current political issues. In this year we will focus on the decentralization of contemporary dance through the motto 'contemporary dance to every Slovene town'. Platforma enables the conditions for presentations and focuses on interdisciplinary approaches, intercultural collaborations and wider artistic activity. Along with former students the festival hosts makers from all over the world, this year in collaboration with David Zambrano and his dancers.
www.plesnaizba.si

Matjaž Farič, Milko Lazar

SRH / Shiver

April 21 at 8.00 PM

Linhart Hall, Cankarjev dom, Ljubljana

Organizer/Producer: Flota Institute

www.flota.si

Rabih Mroué

Theatre With Dirty Feet

A Talk about Theatre Transformed into Art

Cankarjev dom, Kosovel Hall, Prešernova 10,
1000 Ljubljana

May 9 at 7PM

Produced by: Maska

www.mask.si

Rabih Mroué

The Inhabitants of Images

Mini Teater, Križevniška ulica 1, 1000 Ljubljana

May 10 at 8PM

(lecture performance)

www.mini-teater.si

Sanja Neškovič Peršin

Say Hello

May 10 – 12 at 8PM

(dance)

Španski Borci Cultural Centre, Zaloška 61, 1110

Ljubljana

www.spanskiborci.si

Ivan Peternelj

Nosorog

Museum of Modern Art

Ljubljana, Tomšičeva 14,

1000 Ljubljana

May 14, 15 at 8PM

(theatre)

Production: Flota

www.flota.si

Lemi Ponifasio

Tempest: Without a Body

Cankarjev dom, Linhart Hall

May 19 at 8PM

(dance)

www.cd-cc.si

Barbara Kapelj Osredkar

Explosion

Glej Theatre, Ljubljana

May 25 at 8PM

(performance)

www.glej.si

Boris Kadin

The Scream

Glej Theatre, Ljubljana

June 7 at 8PM

(performance)

www.glej.si

3rd International Competition of Young Dance

Performers OPUS 1 – short dance piece 2011

Slovenian National Theatre Celje

June 11 at 5PM

www.jskd.si

Festival Kluže 2011

Kluže, Slovenia

June and August 2011

Production: B-51 Cultural Society (KD B-51)

expono.net

Culture is Media III

On-going participative project

Maribor, Celje and Kranj

August (2nd half)

Production: Plesna Izba Maribor

Beneath the paving stones - the sand! is a collaborative, action art project/playground that attempts to seduce, activate, include, awaken the potential for a creative dialogue through interventions in a public space which include the city and its inhabitants in a variety of ways. It investigates the participatory turn within contemporary art and opens up public space as a collective, free, reactive ground that can be moulded into a playing field of different opinions and voices testing the boundaries and self-evident public behaviour.
www.plesnaizba.si

Emonska promenada 2011

Emonska street, Ljubljana

August 25 – 28, from 6 – 9PM

Production: Kud France Preseren

(International Street Festival)

During the last weekend in August, Emonska Street transforms into an open-air theatre and

creative tour with puppets, mime shows, acrobats, workshops and more. Special attention is given to outdoor activities for children. Young adults can experience more than 30 artistic theatre events from different counties. Visitors can try their artistic skills and participate in different social activities
www.kud.si

MLADI LEVI

Stara mestna elektrarna –

Elektro Ljubljana and other locations

August 19 – 29

Production: Bunker

(international festival, theatre, dance, music)

International festival Mladi Levi is one of the more prominent annual events of Bunker, bringing the most current stage performers from all over the world to Ljubljana at the end of each summer. It bears the mark of a demanding artistic profile, placed within the arena of contemporary progressive theatre, and takes pride in its reputation for discovering young talents. The festival has a distinctive atmosphere, marked with creativity and vibrant spirit, curious audience and social nature. In the last years the festival is also a generator of community and cultural vibe in the Tabor district of Ljubljana, addressing spatial and environmental challenges through participatory and site-specific projects.
www.bunker.si

6th FRONT@ OF CONTEMPORARY DANCE

Murska Sobota, Slovenia

Venue(s): Mestno gledališče Park, Murska Sobota, Slovenia, Mikk Youth Centre, Trubarjev drevored 4, Open stage in front of Mestno gledališče Park

August 24 – 27

Production: Flota

Front@ of contemporary dance is an art festival whose aim is not only to entertain, but also to open important questions on our world and existence.
www.flota.si

NagiB, (international) festival of experimental movements

August 29 – September 11

Maribor, several locations: KC Pekarna, SNG

Maribor, Kino Udarnik, Amfiteater - II. gimnazija Maribor

Produced by: Plesna Izba Maribor

www.plesnaizba.si

TOURS

Silvia Marchig, Darko Japelj, Nataša Govedić
This is (not) my forest
Bourges, Au Nadir / L'antre-peaux
26, route de la Chapele-Bourges
April 7
(dance)
project W-EST_WHERE
theaterszene europa 2011
Cologne, Germany
June 11-18

This is (not) my forest, performed by Silvia Marchig and Darko Japelj, uses as the point of origin of this performance the choreographer and dance artist Pina Bausch. In the period from the 1970's to the 1990's, her shows brought into question the conventional borders between dance, drama, and opera. The Rite of Spring (1975), Komm, tanz mit mir (1977), Bluebeard (1977), Café Müller (1978), Arias (1979), Carnations (1982) and Palermo, Palermo (1989) forever changed the map of artistic expression. Pina Bausch introduced us to the world of a specific bestiary, bloodthirsty and merciless, where victims pleaded for mercy long after their "last cigarette" was put out.

The forest of Pina Bausch is magical and creepy. At the end of the story about an artist, as well as at the beginning of the story about an artist, there is a forest. In the forest, there is "once upon a time", which will come to pass again. Who will come to pass? A wolf. And a lot of unintentional wandering.

Banana Gerila: Tea Tupajić, Petra Zanki
The Game with Objects
ModernaDansTeatar, Stockholm, Sweden
April 14 - 17
(video-installation, 30')

The video-work, The Game with Objects is the result of the work completed during the artistic residencies for the "Curators' Piece" project featuring curators Sven Age Birkeland, Barbara Raes and Lane Czaplinski. The video was filmed during 2010 at several venues and festivals in Europe and the USA where the artists visited the chosen curators during their research for the performance. This video-installation resulted from a work in which the artists Tea Tupajić and Petra Zanki presented various objects to the curators asking them to imagine the objects as artists and performances and chose 10 among them in order to make their festival or season.

www.curatorspiece.net

Every House Has a Door
Let us think of these things always.
Let us speak of them never.
Fusebox Festival
Salvage Vanguard Theater, Austin, USA
April 21 – 23
(theater)

Under the direction of Lin Hixson, artists Selma Banich and Mislav Čavajda from Zagreb, and Chicagoans Stephen Fiehn of Cupola Bobber and Matthew Goulish, propose an encounter between Croatia and the US through responses to an unlikely, "equidistant" third entity, Swedish filmmaker Ingmar Bergman. Yugoslavian responses to Bergman, derived from the work of Dušan Makavejev (Sweet Movie), and American responses to Bergman (and Makavejev) extracted from philosopher Stanley Cavell, provide the foundation for a theatrical work that engages in the histories of utopianism and revision/revolt in an unjust world. Film becomes a basis for choreography, a catalogue of abandoned practices offers a degree of humour, and theatre frames an encounter of difference in the delicacy of the present.

www.everyhousehasadoor.org

Janez Janša
The Wailing Wall
Festival a/d WERF
Stadsschouwburg, Utrecht, Netherland
May 25 – 28
www.maska.si

BADco.
Responsibility for the Things Seen
54th International Art Exhibition – la Biennale di Venezia, Italy
June 4 – November 27

BADco's. site-specific installation and intervention under the working title "Responsibility for the Things Seen" conceptually defines the space of exhibition, the ways in which artworks are inscribed into it and are perceived, in order to access their own obsessions with the "responsibility for the image" and the "politics of attention" in the sphere of widely defined performing arts. The Venice installation, conceived as theatre by other means, constructs a field of friction between the power of images to mobilize our collective imagination, their capacity to open or foreclose the horizons of the future, and of different modes of viewing.

www.badco.hr

ekscena / Isabelle Schad
Glazba
theaterszene europa 2011
Cologne, Germany
June 11 – 18, 2011

Glazba - the Croatian word for music and score - is a work that searches for comparable ways in writing dance, considering the body as an instrument. Glazba looks for relationships between the visual and the auditory, between musical terms and its translation into body language and aims to compare musical terminology and concepts with physiology, choreographic writing or compositional elements in dance.

with Selma Banich, Nino Bokan, Saša Božić, Marko Jastrevski, Marko Kalc, Nikolina Komljenović, Rina Kotur, Nina Kurtela, Maja Marjančić, Sonja Pregrad, Ivana Rončević, Karolina Šuša, Martina Tomić, and Ivana Vrataric
www.ekscena.hr
www.isabelle-schad.net

TRAFIK (Transitive-Fiction Theatre)
Diva (theaterszene europa 2011)
Cologne, Germany
June 13, 14
(lecture performance)

The DIVA project has been conceived as a multimedia lecture performance which explores and elaborates the notion of a diva in a sociological and cultural sense. It is a kind of demystification of that notion, inspired by the interesting study by Richard Dyer, Heavenly Bodies, in which the notion of the star is analysed from the beginnings of the film industry until today, taking into consideration the relationship between private / public, individual / society, true / fabricated, body / mind. Dyer analyses how someone becomes a star and what makes the star famous in the perception of the public, what is the machinery (media, fashion, marketing) that makes it and what is true background (the truth) of that industry. This lecture performance has been imagined as a presentation of true data from the lives of the divas which marked the "golden age" of Hollywood, such as; Mae West, Greta Garbo, Marlene Dietrich, Joan Crawford, Marilyn Monroe, Ava Gardner, Bette Davis, Anna Magnani, Sophia Loren... What is it about the divas that fascinates us and how do we contribute to that "big illusion"? We can learn everything from a diva behind this performance: Edvin Liverić.

TRAFIK, DESTINATION TRAFIK: DEER;
photo by Dražen Sokcević

TRAFIK (Transitive-Fiction Theatre)
Destination Trafik: Deer
theaterszene europa 2011
Cologne, Germany
June 17
(dance)

What, how and who do we watch on stage? A forest wallpaper duet, an armchair and an old furnace undergoing an exorcism, a pop-corn clad woman eating herself to the bones and giant legs tap dancing through a tiny theatre curtain challenge our expectations of authenticity. Throughout the show a performer impersonates notable celebrities, lip synching Italian hits of the early '60s. and Cuba Gooding Jr.'s unforgettable Oscar acceptance speech. We move from San Remo to Hollywood and female to male drag in a stage experience gathering borrowed, sampled and re-enacted performances, so that we might better comprehend who we are when we perform and what we actually witness by performing the other. This witty and touching performance gets under your skin, not only through its hilarious quoted content but also by questioning the concept of authenticity of every individual, both on and off the stage.

Authors: Selma Banich, Mila Čuljak, Edvin Liverić, Magdalena Lupi, Silvia Marchig
Co-authors and performers: Marin Alvir, Mila Čuljak, Edvin Liverić, Silvia Marchig, Gordana Svetopetrić / Kate Foley
www.trafk.hr

Via Negativa
Katarina Stegnar, Drop death
Barbara Kukovec, Spotlight on me
Uroš Kaurin, Tonight I Celebrate
International Performing Arts festival: A Part,
Katowice, Poland
June 17 at 6PM
(performance, music)
www.vntheatre.com

Wanda & Nova deViator
Frozen Images
Arnolfini, Bristol, UK
June 23 at 9PM
www.emanat.si

Wanda & Nova deViator:
Transmittance
Imperfetto, Gambettola, Italy
June 2011 (TBC)
(residency and presentation)

August 15 - 31
Jadran Polis Pula, Croatia
(residency)
www.emanat.si

BALCAN CONTEMPORARY

JOINT PROJECT OF

Drug more | Maska | Domino | TkH | Kulturanova
Centre for Drama Art | Qendra Multimedia | Tanzelarija

THIS PROJECT IS FUNDED
BY THE EUROPEAN UNION

BCC is distributed for free in Bosnia and Herzegovina, Croatia, Kosovo, Macedonia, Slovenia and Serbia | Supplement of MASKA, Performing Arts Journal ISSN 1318-0509 | **Published by** Maska (Institute for Publishing, Production and Education); Metelkova 6, 1000 Ljubljana, Slovenia; Phone +386 1 4313122; Fax +386 1 4313122; E-mail: info@maska.si; www.mask.si; for the publisher: Janez Janša; Subscription and distribution: ana.ivanek@maska.si | **Edited by** Zvonimir Dobrović | **International Editorial Board** Dragana Alfirević; Una Bauer; Zvonimir Dobrović; Janez Janša; Jeton Neziraj; Vanja Nikolić; Nevena Redžić; Davor Mišković; Jasmina Založnik | **Art Director** André von Ah | **English Language Editor** Kat Bowman | **Cover picture by** Houssam Mcheimech

BCC is a project implemented by Drug more.

This publication has been produced with the assistance of the European Union.

The contents of this publication are the sole responsibility of Drug more and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.